

Consell de Treball
Econòmic i Social
de Catalunya

The background of the cover is a photograph of a cable-stayed bridge, likely the Sagrada Família Bridge in Barcelona, viewed from an aerial perspective. The bridge's white structure and numerous stay cables are set against a clear, light blue sky. A dark green rectangular box is overlaid on the lower-left portion of the image, containing the title text in white.

Memòria socioeconòmica
i laboral de Catalunya
2009

MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2009

COORDINADOR DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL 2009

Santana Garcia, Joan Antoni

COORDINADORS DELS CAPÍTOLS

Riudor Pons, Xavier

Santana Garcia, Joan Antoni

ÍNDEX D'AUTORS

Boada Jané, Cristina

Castell Castells, Pere

Ferrer Riu, Roser

Ferrer Trullols, Lluís

Herrera Aragón, Diego

López Domínguez, Laura

Mallafre Conesa, David

Mas Martín, Eva

Miñarro Acosta, Eva

Olivella Pedrola, Marta

Villar Rico, Virgínia

Vives Campdepadrós, Matias

SUPORT TÈCNIC

Graell Gabriel, Marta

Mañas Mampel, María Teresa

Sanosa i Llinares, Carles

RESPONSABLE DE L'EDICIÓ

Salvà Yenes, Yolanda

© Generalitat de Catalunya
Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya
Diputació, 284
08009 Barcelona
Tel. 93 270 17 80
Adreces a Internet: www.ctesc.cat
www.larevistactesc.cat
www.observatori-ctesc.cat
A/e: ctesc@gencat.cat

ISBN: 978-84-393-8584-4
Barcelona, 2010
Disseny gràfic: CTESC i UVERSKULD, SL
Maquetació: Habemus.cat
Impressió: Creacions Gràfiques Canigó

ISSN: 2013-5432
D.L.: B-43346-2010

PRESENTACIÓ

La *Memòria socioeconòmica i laboral de Catalunya* del Consell de Treball, Econòmic i Social (CTESC) corresponent a l'any 2009, que conté aquest llibre, va ser aprovada en la sessió extraordinària del Ple del Consell que tingué lloc el 29 de juny del 2010. També inclou l'informe sobre la situació del treball autònom a Catalunya durant el 2009.

Amb aquests documents es dóna compliment, en temps i forma, al mandat que estableix la Llei 7/2005, de 8 de juny, del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya. Tanmateix, en cap cas s'ha d'entendre que s'han elaborat per atendre formalment un tràmit obligatori, sinó tot al contrari.

La Memòria recull l'anàlisi i la interpretació de la realitat catalana durant l'any 2009 que fan les organitzacions empresarials, sindicals, de l'economia social, la pesca i l'agricultura de Catalunya, juntament amb un prestigiós grup d'experts que conformen el Consell. I ho fan a partir de l'objectivitat de les dades estadístiques, obtingudes de fonts de reconeguda solvència o bé mitjançant l'elaboració pròpia. El document també incorpora les conclusions i les previsions de futur que es desprenen d'aquesta situació.

El llarg període de recollida, tractament i avaluació de les dades i de redacció de la Memòria ha estat presidit —com ja és habitual— per la voluntat de trobar explicacions i propostions conjuntes als aspectes de la realitat socioeconòmica, laboral i social que han destacat durant aquest any. Voluntat que ha permès elaborar aquest treball rigorós que posseeix un alt valor afegit.

L'any 2009 ha estat un període d'una extrema duresa des del punt de vista econòmic i social. El PIB català s'ha reduït el 4% i l'ocupació el 8,9%, fet que ha situat la taxa d'atur en el

16,4%. Aquest descens, el més intens dels darrers trenta anys, s'ha produït en un context de manca de crèdit que ha dificultat la recuperació.

No obstant això, la caiguda del PIB hauria estat més intensa si no fos per l'aportació positiva derivada del comportament de la demanda del sector exterior i del sector públic; aquest últim, fruit de l'acció combinada del funcionament dels estabilitzadors automàtics i de les mesures d'impuls de l'activitat econòmica i l'ocupació i el reforçament de la cobertura social, encara que a costa d'incrementar l'endeutament fins arribar al 15,8% del PIB català.

El sector industrial i el sector de la construcció han estat els que més han reduït el PIB (amb caigudes del 12,7% i el 6,6% interanual, respectivament). A més, en totes les activitats, la repercussió de la crisi en termes de pèrdua d'ocupació ha estat més intensa que en termes de PIB, a causa del fort pes que tenien en el seu si les activitats de poc valor afegit i d'alta intensitat del treball manual.

Aquest ajust, tot i que no desitjat i indesitjable, ha comportat la millora de la productivitat aparent del factor treball del 3%, la reducció dels costos laborals unitaris de l'1%, compatible amb l'increment dels salaris nominals de les persones que han mantingut l'ocupació. Aquesta millora s'ha reproduït en tots els sectors i hauria de ser el punt de partida d'una recuperació més estable i duradora, així com el bon funcionament del sector exterior.

Així mateix, la incidència de la crisi sobre el mercat de treball no ha estat homogènia: ha afectat més els homes que les dones; més les persones amb contractes temporals que les que tenen contractes fixos; més les persones amb menys formació que les formades; més les persones joves que les més grans; més les persones estrangeres que les autòctones, i unes branques de la producció més que d'altres.

Aquest fet ha implicat que les ocupacions que han resistit siguin les de major qualitat i estabilitat. En conseqüència, seria positiu que el necessari procés de recuperació econòmica i laboral no tornés a reproduir els defectes i les febleses que ens han dut fins a aquesta crisi.

D'altra banda, la Memòria constata que la cohesió social no se n'ha ressentit, gràcies, entre d'altres, a les prestacions d'atur (contributives i assistencials), la renda mínima d'inserció (RMI) o les prestacions de la Seguretat Social, amb les millores específiques que s'han produït. Així, les prestacions dels sistemes de protecció social —educació, sanitat i serveis socials— han funcionat bé, tot i l'increment de la demanda associada als fenòmens demogràfics i socials que s'han desenvolupat durant l'any.

Evolució de futur

El CTESC també efectua en aquest apartat les seves previsions, que per al conjunt de l'any 2010 es basen en una millora dels creixements intertrimestrals del PIB, tot i que la mitjana anual pot registrar encara un creixement lleugerament negatiu que difícilment serà compatible amb una recuperació de l'ocupació.

És previsible una sortida de la crisi lenta, que aprofundirà en la reestructuració de l'economia. La recuperació estarà condicionada per tres factors fonamentals:

1. El primer és la resolució de les incerteses i dels desequilibris que afecten el sistema financer. Si no flueix adequadament el crèdit, la recuperació pot perillar.
2. La reestructuració productiva. La crisi ens ha de permetre una diversificació i reestructuració productiva que ens allunyi del model que teníem abans de l'esclat de la crisi. La pèrdua de pes de la construcció, juntament amb el fet que la indústria que mantenim és més exportadora, ens dóna les bases sobre les quals hem de créixer.
3. Finalment, caldran reformes estructurals àmplies que permetin millorar la productivitat total dels factors, i això implica reformar no només el mercat de treball, sinó també el sistema educatiu, el sector energètic, la negociació col·lectiva, les polítiques actives d'ocupació i en general el funcionament dels mercats.

No obstant això, existeixen altres factors que, tot i que no són controlables des de Catalunya, poden generar també ombres i incerteses a l'entorn de la recuperació. Entre aquests elements destaquen el procés de retirada progressiva i simultània dels estímuls de la demanda; la correcció progressiva dels dèficits fiscals en els propers anys, especialment en el context europeu, i l'evolució dels preus de les matèries primeres. Tot plegat en un context d'incertesa internacional que resulta complicat de preveure i que modularà enormement la nostra capacitat d'afrontar els reptes que hem d'emprendre i la nostra capacitat de recuperació davant la crisi.

Alguns factors estratègics per a una recuperació sostenible són els següents:

El primer factor clau és l'educació. Cal assegurar el nivell de despesa actual en educació. També cal que no s'aturi el procés de desplegament de la Llei d'educació. És previsible que el canvi de conjuntura augmenti l'interès per la formació i que disminueixi progressivament la tendència a l'abandonament escolar prematur que hem vist fins ara. La formació en capital humà és, sens dubte, un dels pilars bàsics del creixement basat en activitats més productives.

El mercat de treball és una peça important en l'ajust actual. En aquest sentit, la negociació col·lectiva és també un factor clau per encaminar correctament la reestructuració de la nostra

economia, en la mesura que un acord entre els agents econòmics i socials esdevé fonamental per assolir objectius com ara la recuperació de l'ocupació, més adaptabilitat interna a l'empresa, i una millora de la productivitat i de les quotes de mercat de les empreses.

Un altre factor essencial de modulació del mercat de treball han de ser les polítiques actives d'ocupació. Caldrà apropar els perfils de la població aturada als nous requeriments de les empreses, i també millorar molt significativament l'avaluació dels resultats d'aquestes polítiques, cercant-ne en tot moment l'eficiència i la idoneïtat.

Un altre element també cabdal és la inversió en R+D+I. Tanmateix, i tot i que hi ha un consens total quant a la necessitat de desplegar un model productiu de més qualitat, es preveuen dificultats objectives per mantenir tant la despesa pública en recerca com la inversió en innovació. Aquesta nova situació podria fer perillar el Pacte nacional per a la recerca i la innovació.

Finalment, el darrer factor clau és l'estat del benestar. En aquest sentit, i esperant veure quina evolució demogràfica emprendrem, és previsible que es produeixi una tendència a l'augment de la demanda de serveis i prestacions socials paral·lelament a una disminució dels recursos. Cal, doncs, encarar aquesta nova situació incorporant més eficiència al sistema. Aquesta solució és vàlida en casos com ara el del sistema sanitari, en què les TIC, la millora del model de prestacions i la disminució de la despesa farmacèutica, combinades adequadament, poden permetre augmentar-ne l'eficiència. Tanmateix, en altres aspectes com l'augment de la vulnerabilitat i l'exclusió social, la recepta és difícilment aplicable, i cal advertir que es podria produir una erosió de la qualitat dels serveis socials i un alentiment del desplegament del Sistema català per a l'autonomia i l'atenció a la dependència.

Per acabar, cal assenyalar que aquesta Memòria no hagués pogut assolir el contingut i la complexitat que té sense la contribució de totes les persones que componen l'equip tècnic i de suport del CTESC. Cal reconèixer i agrair-los el seu esforç i dedicació.

Així mateix, han estat igualment decisives per aconseguir-ho l'experiència i la participació proactiva dels membres del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya, mitjançant les nombroses sessions de les seves comissions específiques i, evidentment, de la Comissió Executiva.

Amb totes aquestes aportacions s'ha elaborat la *Memòria socioeconòmica i laboral de Catalunya* del Consell de Treball, Econòmic i Social de l'any 2009, que reflecteix alhora els detalls d'un període extremadament dur des del punt de vista econòmic i encara molt més des del punt de vista de l'ocupació, del seu impacte negatiu sobre el nostre teixit econòmic i social, del nostre estat de situació. Però que també mostra les fortaleses que posseïm i sobre les quals s'haurà d'insistir i treballar per fer front a la crisi i superar-la.

Josep Maria Rañé
President del Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya